

Af Betydning for Bondestanden var det naturligtvis, at den var repræsenteret paa Rigsdagene og f. Eks. i 1680'erne arbejdede ivrigt for en Reduktion af det bortgivne Krongods.

Bogen afsluttes med et Afsnit om det lokale Selvstyre, især er det af Interesse at følge Sogneselvstyrets Udvikling; fra dets Opblomstring i Begyndelsen af 1600-Tallet — midt i Adelsvældets Glansperiode! — var det en gejstlig Institution, der tog sig af Spørgsmaal vedrørende Kirkens Økonomi og Kirketugten; snart behandles dog ogsaa andre Spørgsmaal af helt verdslig Art, f. Eks. vedrørende Dyrkningsfællesskabet og Landsbyhaandværkerne; selv rene Kriminal-sager kunde glide ind herunder — omend mod Lovene og til Juristernes Forbitrelse.

Ingers fører sin Fremstilling op til o. 1700; det er Meningen at afslutte Værket med et andet Bind. Som 1. Bind foreligger, trykt paa glittet Papir og velillustreret er det et smukt Vidnesbyrd om svensk Bogtryks høje Niveau. Forlaget (Lantbruksförbundets Tidsskrifts AB) maa roses for Bogens billige Pris (7.50 sv. Kr. indb.).

C. Rise Hansen.

Var Skjoldungerne Hunner?

N. Cl. Lukman: Skjoldunge und Skilfinge. Hunnen- und Herulerkönige in ostnordischer Überlieferung. Gyldendal 1943.

Videnskabelige arbejder over sagnhistoriske emner er ikke nogen dagligdags foreteelse her i landet. Stoffet er i almindelighed så luftigt og vanskeligt at have med at gøre, at der skal mere fantasi til at behandle det, end de fleste videnskabsmænd tør afse. Når der da tilmed kommer en disputats med så lovende en titel som *Niels Clausen Lukmans »Skjoldunge und Skilfinge«* 1943, vil alle, der bare interesserer sig lidt for vor sagnhistorie, gribe efter den med ivrige hænder.

Begyndelsen er ganske lovende ved sin kritik af tidligere behandlinger af stoffet — helt tilbage til Huitfeldt, Lyschander, Suhm og N. F. S. Grundtvig, som det dog nogenledes er slag i luften at polemisere imod —, især af forsøgene på at tidsbestemme Skjoldungerne og hvad der kan ligge bagved Beowulfs og Widsiths beretninger om deres kampe med de ellers ukendte Headobearder. I sin kritik af det tilladelige i at betragte Beowulf som historisk kilde har Lukman også let spil. Beowulf er visselig for størstedelen fri digtning. Men der er et skelet deri, om Skjoldungerne, deres slægtsforhold og indre og ydre kampe, der må

være historisk. Det bekræftes nemlig af fortællinger hos Saxo og Snorre, som viser netop så megen lighed med de oldengelske sagn, at baggrunden må være den samme, og dog så megen ulighed, at der skal moderne indsigt til at klare denne baggrund, og der ikke kan være tale om at aflede sagnene af hinanden. At der er historiske minder i Beowulf bekræftes også af, at en enkelt begivenhed, Geaterkongen Hygelacs fald på et krigstogt til Hetwarernes land, kan identificeres med, hvad frankiske annaler og Gregor af Tours noterer om en dansk kong Chochilaicus, nord. Huggleikr, o. 520. Men dette beviser naturligvis ikke, at Skjoldungerne, selvom de iflg. Beowulf er samtidige med Hygelac, også er det i virkeligheden. Meget galt kan det for resten ikke blive.

Lukman frakender imidlertid ganske Beowulf historisk værd med den motivering, at digtets viden om Skjoldungerne kun er en udløber af samme, nordiske tradition, som Saxo og Snorre gengiver. Til den ende daterer han det til det 9. årh. — i stedet for at man ellers i almindelighed henfører det til begyndelsen af det 8.; det eneste bevarede håndskrift er først fra o. 1000 —, så det kan være digtet på grundlag af sagnstof, der er bragt over af vikingerne. Derimod taler dog om ikke andet så den forherligelse af Danerne og deres bedrifter, der helt igennem præger Beowulf: den kan ikke tænkes at stamme fra det 9. århundredes vikingehjemsøgte Briter. Men *selvom* Beowulf skulde gå tilbage til samme tradition som Saxo og Snorre — i sidste instans må den det i alle tilfælde —, så berettiger det dog ikke til *helt at forkaste de oldengelske og oldnordiske kilder, d. v. s. alle de kilder, man hidtil har regnet med ved undersøgelser af Skjoldungernes historie*. Og det gør Lukman faktisk, idet han *tager mindre hensyn til dem end til sagn og spredte antydninger i sekundære kilder fra det 15. årh. ff.*, som en middelalderlig svensk prosakrønike, der stadig citeres (f. eks. p. 39, 119², 120⁸, 121), en svensk rimkrønike, Olaus Petri og Johannes Magnus (p. 39), stamtavler i fornaldarsagaer (i Flatøbogen) og Hyndluljóð (p. 72 ff., 82, 112, 113; sml. 8—9) og sagn fra det 17. årh. som Bländasagnet hos Rudbeck (p. 42, 119, 146, 168).

Grunden til denne desavouering af de gamle engelske og nordiske kilder er, at de alle er enige om, at Skjoldungerne er danske konger og skuepladsen for deres liv og kampe er i Skandinavien. Lukman mener nemlig at kunne bevise, at de i virkeligheden har været Hunnerkonger fra det 4.—5. årh. Denne idé har han fået ud fra den svenske forsker Elias Wesséns teori om, at de egentlig skulde være Heruler, og at den historiske skueplads for deres kampe med Headobearderne skulde være at søge i Donaulandene.

idet de skulde være en genklang af de til Donaulandene udvandrede Herulers historiske kampe med Langobarderne. Hvor Wes-sén nøjes med at antage fortællingen om sagnkongen Rolf Krakes død for et minde om den historiske Herulerkonge Rodulfs fald (o. 493), identificerer Lukman desuden disse to. Han anser altså Rolf Krake for en historisk Herul i Donauegnene, men de andre Skjoldunger — trods deres faste samhörighed med Rolf — for Hunner.

En vigtig spore til denne tanke er, at Adils anses for identisk med Attila, væsentlig på grund af navnet, spec. navneformer som Attil o. lign. hos Olaus Petri og Johs. Magnus (p. 39). Adils er ganske vist Skilfing, ikke Skjoldung, men da man kun ved lidet om, hvem Skilfingerne var, falder det ikke Lukman svært at bevise, at det er hip som hap, da Adils jo stadig nævnes sammen med Skjoldungerne (ganske vist som deres argeste fjende!). Endvidere genfindes Skjoldungen Ro's navn i en hunnerkonge Roas' hos Jordanes (o. 550), skønt navneformen Ro (Saxos Rous) kun kendes fra o. 1200, og de ældre former er velkendte som on. Hróarr, oeng. Hróðgar, og Roas i ældre latinske og græske kilder altid kaldes Ruga(s) eller Rugila(s). Det er altså kun mellem de yngste af de to fyrsters navne, der kan findes lighed, og de divergerer endda over 600 år i alder! På samme måde identificeres Helge, oeng. Hálga, med en af Attilas sønner ved navn Ellac eller Hellac, som man så godt som intet ved om (p. 123—24). Hans fader Halfdan med en Hunnerkonge Huldin eller Uldin; her går igen ud fra Saxos form Haldanus uden f, hvad Lukman altså anser for ældre end oisl. Hálfðan, oeng. Healfdene. Og endelig skulde Adils' fader Óttarr, oeng. Ohthere, være lig Hunnerkongen Octar hos Jordanes, der ellers hedder Uptar. Det bemærkes, at der ikke er anden forbindelse mellem de nævnte Hunner — bortset fra at Ellac er søn af Attila — end netop det, at de er Hunner på Folkevandringstiden.

En stor rolle spiller også navne som Hunding og sagn om hunde (Hop og Hø!), der tolkes som minde om oprindelig Hunner-nationalitet.

På denne måde fortsættes der bogen igennem uden nogen slags filologisk hensyntagen. Der regnes nemlig stadig med de vilkårlige, folkeetymologiske omdannelser, der bevisligt har så stor betydning i folkelig tradition. Den eneste gang, der virkelig findes lydlig overensstemmelse i de sammenlignede former, er når Halfdans broder Ro's navn opfattes som en erindring om Goterkongen Hrodogais; Hrodogais er jo nu ingen Hunner, men vanskeligheden klares ved, at han dog er en fjende af Hunnerne, endda af Huldin-

Hal(f)dan selv, og Halfdan iflg. Saxo fældede sine brødre Ro og Skate. Men Halfdans søn Ro er som sagt lig Hunnerkongen Roas, for resten også lig markgrev Rüdiger von Bechlarén i Nibelungenlied. Hrodogais viser jo nu imidlertid, at der meget godt kan være lydlig overensstemmelse mellem de overleverede navne. Det samme viser de oldengelske og oldnordiske former af Skjoldungers og Skilfingers navne, på den undtagelse nær at Adils i Beowulf er erstattet af Eadgils. Men her er tvingende grunde til, at Eadgils og Adils må være den samme; både deres slægtsforhold, bedrifter og hele det kompleks, de hører ind i, viser det. Og således må der mange og tvingende grunde til, for at man tør identificere to personer, blot fordi deres navne minder om hinanden. Dette er nok for folketraditionens vilkårlige spil. Men det er ikke nok for en videnskabelig bevisførelse. Når alle beviser kun fremtræder som et sammenspil af muligheder og misforståelser, så dur de ikke. Og når man tilmed som her ofte må tage sin tilflugt til de yngste kilder og deres afskriverfejl, er der ingen tvivl om, at man er på vilde veje. Således bruges (p. 143—44) en skrivefejl i Sagnkroniken i Stockholm af Rolf Krakes tilnavn som »Chaghæ« som sandsynlighedsbevis for, at det egentlig er den avariske fyrstetitel »chacan«! Og (p. 139) når Alcuin i et brev 797 skriver Hinieldus i stedet for det velkendte nordiske navn Ingeld, så har han efter Lukmans mening bevaret en ældre form, der viser, at Ingeld, der allerede nævnes i Widsith i denne form, er identisk med en Hunnerkonge Chinialos.

Dertil kommer endnu, at for at finde lighedspunkter mellem Hunnerne og Skjoldungerne får *alt*, hvad der fortælles f. eks. om Hunnen Roas, gyldighed, blot det fortælles om een af Skjoldungerne eller Skilfingerne, ligegyldigt om det er Ro, Helge, Halfdan, Rolf, Adils eller Ottarr, eller bare det er om en, der nævnes i sagnene om dem, selvom han slet ikke oprindeligt hører hjemme dér. Ja, der gaas endda videre, idet der inddrages sagn om alle personer med samme eller blot lignende navne som Skjoldungernes og Skilfingerens, således sagn om alle Helge'r og Halfdan'er, to af de almindeligste nordiske sagnheltenavne (Helge Hundingsbane og Hjörvardsson, incl. de vidtrækkende forbindelser, Bugge har tillagt dem, og som ikke giver Lukmans noget efter i fantasifuldhed! Halfdan den gamle, den bjergramme og Halfdan hare-skår) og om enhver Athislus, Atli, ja Áli og Alle (i Bländasagnet). Derved bliver der et mægtigt stof at operere med og pille lighedspunkter ud af.

Og endda er disse *lighedspunkter* af så intetsigende en almindelighed, at det undertiden ligefrem virker latterligt. Det er så ud-

prægede *massemotiver* som flugt og indebrænding (p. 68 ff., hvor referatet af Waltharius er galt); bejling og giftermal (p. 61 ff.), hvorfra alle karakteristika, som Helges og Yrsas blodskamsforhold, er bortelimineret som yngre tilsætninger; mange krigstog (p. 78); mange sønner (p. 113); faldet i krigen (p. 124⁴); og intetsigende karaktertræk som kampvildned, krigerskhed og modsat fredelighed. I virkeligheden er der ikke eet lighedspunkt af afgørende betydning. Og selv om der ophobes nok så mange af den slags ligheder (se især p. 110 ff.), kan facit ikke blive positivt.

Med en sådan metode er det ikke mærkeligt, at der nås usædvanlige resultater. Når enkelte historikere har kunnet godtage dem, skyldes det nok Lukmans kritiske indstilling overfor alle andre forskere og det af dem — i mangel af bedre — benyttede stof. Måske også det, at Lukman virkelig har lagt en række historiske kilder, samtidige latinske og græske forfattere, til grund for sit arbejde. De handler bare ikke om Skjoldungerne! Den eneste kilde for vor viden om dem er de oldengelske og oldnordiske Sagn, og den bro, Lukman ved hjælp af de ovennævnte sekundære kilder søger at bygge derimellem, er virkelig for spinkel.

Inger Margr. Boberg.

Nye Stilhistorier.

Einar Robert Rasmussen og H. O. Bøggild-Andersen: Malerhaandværk og Rumdekoration (Haandværkets Stilhistorie I, udg. af Bøggild-Andersen og Edw. C. J. Wolf). Jul Hansens Forlag 1941.

Broby Johansen: Hverdagskunst — Verdenskunst. Oversigt over Stilarternes Historie. Forlaget Fremad 1942.

Thure Hastrup: Stilarternes Historie. Gyldendal 1943.

H. H. Engquist: Dansk Stilhistorie. Thaning og Appel 1943.

Endnu for knap et halvt Aarhundrede siden kunde man baade som almindeligt dannet Menneske og som Lokalhistoriker klare sig næsten uden Kendskab til Kunst- og Stilhistorie. Nu er det blevet anderledes; forhistorisk og historisk Arkæologi, Museer af alle Arter betyder langt mere for den almene Dannelse end tidligere, selv en Sognehistoriker maa kunne fortælle om Kirken og dens Inventar, om Herregaardsbygningen og om Bøndergaardene. Der er blevet Brug for populær Viden ikke mindst om Stilhistorie, og en Omtale af de sidste Aars Bøger med dette Emne vil derfor sikkert være af Interesse, selv om Emnet rækker langt ud over Danmarks Grænser.

I en Aarrække havde man kun »Stilarternes Historie« af C. A. Jensen og Rondahl (1913), det første danske Forsøg paa at skrive